

FOTÓK: LADIÁNSZKI MÁTÉ

Birkanyírás ötforintosokkal

GYAPJÚ Embert próbáló munka „fazonra igazítani” egy egész nyáját, ráadásul egyre kevesebben értenek hozzá itthon.

DOROS JUDIT

Mintha valamiféle bizarr táncot lejtenének, állat és ember úgy hullámszik szinte egy ritmusra: a farra ültetett juhot a férfi előbb egyik, majd másik oldalról fogja át, előbb a kezével, aztán a lábával, s tolja le a gyapjút elektromos fésűs nyíróval, fejtől farokig, óvatosan stucolva körbe az érzékeny részeket, a tógyet és a pérát. Ketten dolgoznak a kezei alá, ők teszik oda az istállóból egyenként kiemelt anyákat, akik még az ajtóban megkapják az esedékes védőoltásukat is: észszerű, hogy ez ilyenkor történjen, amikor minden egyes jószágot – s itt van belőlük több száz – amúgy is megfognak.

Mező Antal tanyáján vagyunk, jócskán Tiszafüred után, még közel a műúthoz, de már bent a pusztában. Az idevezető földút gödreit kötőrmelékekkel próbálták valamelyest kiegyenlíteni, látszik, leginkább terepjárók vagy mezőgazdasági gépek járnak erre.

A szürke csacsi a porta előtt már régi bútordarab, ki van pányváva, de azért megpróbálja az orrától pár centire lévő visszapillantó tükrünket leharapni, így a békesség kedvéért inkább arrébb parkolunk le. A gazda híres díjugrató volt hajdanán, bejárta a fél világot. Amikor 1981-ben katona lett, a bevonulási segélyt nem verte el, hanem két birkát vett belőle. Ma már több száz rackajuhot mondhat magáénak, őstermelőként az állatok eladásából él, s kedvtelésből lovakat, tyúkokat is tart.

Azt mondja, régebben a gyapjú eladása kitermelte egy nyáj egész éves fenntartásának költségeit, ma azonban már csak arra elég, hogy a nyírás díját fedezze. Ha nem lenne az őshonos állatok után járó támogatás, talán nem is érné meg a juhtartás: a szaporulatot jellemzően alacsony, harmadosztályú áron vásárolják fel az olasz kereskedők, hogy aztán otthon már első osztályú, minőségi magyar báránnyá adják tovább, nagy haszonnal.

– Megtehetném, hogy hátradőlök: ha eladnám az állományt, akár világ körüli útra is vihetném a fe-

400 forintot

kapnak egy juh lenyírásáért, egy nap hatvan-hetven állatot is rendbe tudnak tenni

GAZDA

MEZŐ ANTAL

Ha eladnám az állományt, akár világ körüli útra is vihetném a feleségemet, s maradna még mit aprítani a tejbe

leségemet, s maradna még mit aprítani a tejbe. Nem magamért folytatom a munkát nap mint nap, hisz ahogy felénk mondják, én már elvagyok a tavalyi zsírból is. De az unokáimra – s három is van belőlük –, hagyni szeretnék valami értékeset – mondja a hatvanéves férfi.

Bent az udvarban nagy a sűrűség-forgás: hat férfi görnyed a juhok fölé, mögöttük az istálló, ahonnan Nagy László juhász irányításával a segítők egyenként adogatják ki a jószágokat. Kora reggeltől dolgozik a csapat, csak tíz óra körül állnak meg egyet reggelizni. Nincs nagy meleg, mégis mindenki izzad: nemcsak az állatoknak, de az orosz típusú nyírógépeknek is megvan a maguk súlya, ráadásul szinte egész nap lefelé görnyedve végzik ezt a munkát, ami a nyakat, derekat és a gerincet is megerheli.

Megtehetnék, hogy egy nagyobb asztallapra, szemmagasságba teszik fel a juhokat, de ez a mód inkább nyugaton jellemző, ahol a tempó is komótosabb. Ráadásul ha csak úgy áll egy állványon, akkor nem feszül meg eléggé az állat bőre, könnyebb belevágni. Meg aztán így is kevés az ember, ha még külön fel is kéne rakni az állatot, s tartani, amíg végznek, akkor sokkal több segéderő kellene – mondja Nagy Sándor, a birkanyíró csapat főnöke.

Ám mindjárt két szót is helyesbítünk, erre felé ugyanis jellemzően nem használják a „birka” megnevezést, legalábbis állatokra nem, legfeljebb ha emberekre. Ezek itt ráadásul őshonos hortobágyi rackák, a közbeszédben is rackajuh a nevük, furcsa is lenne rackabirkaként nevezni őket. Nagy Sándor pedig hivatalosan nem főnök, inkább a csapat motorja, a munkák szervezője, afféle logisztikai menedzser és irányító.

Errefelé jellemzően nem használják a „birka” megnevezést, legfeljebb ha emberekre

TÁNC

Mintha valamiféle bizarr táncot lejtenének, állat és ember úgy hullámszik szinte egy ritmusra

Esztorgályos az eredeti szakmája, tizenhét évesen kezdett a Magyar Gördülőcsapágy Művek balmazújvárosi telephelyén a nyolcvanas évek végén, de pechére jött a rendszerváltás, az ipar leépült, őt pedig elbocsátották. Ezt követően dolgozott képkeretezőként, restaurátorként, az utóbbi tizenhárom évben pedig egy balmazújvárosi biogazdálkodó telephelyét vezeti. Tavasztól nyár közepéig azonban fizetés nélküli szabadságra megy, hisz ilyenkor van a nyírási szezon, s szinte megállás nélkül, gyakran még szombatoként is dolgoznak. Erre a mesterségre a nevelőapja tanította meg kisgyerekként, s ma is hálás neki, amiért piacképes tudást adott a kezébe.

A csapat tagjainak Nagy Sándorhoz hasonlóan van másik munkahelyük, de errefelé olyan nagy az igény a jó szakemberekre, hogy elnézik nekik, ha pár hétre odébbállnak: van, hogy felmondanak arra az időszakra, van, hogy a szabadságuk egy részét veszik ki. Most, a koronavírus-járvány idején még pluszmunkaerő is akadt: az egyik fiatalember egy jó nevű debreceni étteremben dolgozott szakácsként, de márciusban állásidőre küldték, így most ő is beállt juhokat nyírni. Van, aki az év többi részében nádvágással keresi meg a kenyérrevalót, s olyan is, akinek pék a mestersége.

Egy juh lenyírásáért négyszáz forintot kapnak, s ha jó ritmusban dolgoznak, hatvan-hetven is lehet a norma egy nap alatt, de néha, nagy ritkán felmegy százra is. A bevétel elosztása teljesítményarányos és igazságos. Van egy kézi számláló mindegyikőjük gépén (ilyennel számolják a repülőkön is az utasokat), azt nyomják meg minden egyes alkalommal: ha jól dolgoztak, a végén a gazda leltára és az övék darab-

számra stimmel. Akinél nincs ilyen regiszter, ötforintosokat dobál egy kartondobozba a jószágok után, s az összegyűlt pénzérmék alapján számolják ki az aznapi bevételét. Ebből még mindenki bead valamennyit a benzínre, s összedobják annak a segítőnek is a napidíját, aki a levágott gyapjút szedi össze, csomagolja és rakja fel a platós kocsiira.

Konkurenciájuk a környéken nemigen akad: van ugyan még egy másik brigád Balmazújvárosban, de azt idősebbek alkotják, ha ők abbahagyják, nem lesz helyettük utánpótlás: az a néhány megszállottabb fiatal, akinek van kedve és kitartása a „birkanyírásához”, már régóta Nagy Sándor neveltje.

A határszéli megyékben előfordulnak szlovák és ukrán vendégmunkások, de ők most a koronavírus miatt május végéig nem tudtak átjönni a túoldalról, befagyott ez a piac. Akadt is emiatt gondjuk a gazdáknak: volt, aki Nógrád megyében hetven birka nyírásához kért az internetes közösségi oldalakon azonnali segítséget, de Kisvárdai környékén is sokan számolták a napokat, amikor végre felnyílhatott a képzeletbeli sorompó, és átjöttek a felvidéki brigádok. A balmazújvárosiak is a saját bőrükön érezték a konjunktúrát, hisz az eddigiektől eltérően még Borsod-Abaúj-Zemplén megye északi csücskéből is telefonáltak értük, de így is annyi a munkájuk a környéken, hogy alig győzik. Ha odébb is mennek, inkább csak a régi kuncsaftok kedvéért, a Heves megyei Bükkmogyorósdra, vagy épp a román határ túoldalára, Szilágyzoványra, ahová már évek óta járnak.

Mielőtt az idénymunkából visszatérnek a normális kerékvágásba, általában egy-két hetet pihennek: Nagy Sándorék minden évben egy badacsonyi kis házikót bérelnek ki augusztusban, ott nyaralnak, nem vágnak külföldre, egzotikus tájakra. Az orosz nyírógépeket, s a hozzájuk illő svájci fésűs késbetéteket megélezve, tisztán teszik el a következő szezonra, amikor ők is megpróbálják kilazítani, meggyógyítani, pihentetni a folytonos görnyedés miatt beállt izmaikat.

TANYA

Régebben a gyapjú eladása kitermelte egy nyáj egész éves fenntartását, ma már csak a nyírás költségeire elég